

AİLE DESTEK MERKEZLERİNİN KADIN YOKSULLUĞU ve AİLE REFAHI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: NALLIHAN ÖRNEĞİ

The Impact of Family Support Centers on Women's Poverty and Family Welfare: The Nallıhan Sample

Süheyla Erikli Selek¹, Pınar Salih²

ÖZET

Bu çalışma, kadın yoksulluğunun önlenmesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülen Aile Destek Merkezleri Projesi aracılığıyla sosyal yardım alan ve mesleki eğitim ve beceri kurslarından yararlanan kadınların sosyal ve ekonomik hayatının nasıl etkilendiğini, istihdama katılımı teşvikinde nasıl bir katkı sağladığını ve aile refahına etkilerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Aile Destek Merkezlerinden faydalanan kadınların sosyal yardım almasına, istihdam edilebilirliğine ve aile refahına etkisinin proje kapsamında incelenmesi bakımından özgün bir nitelik taşımaktadır. Bu bağlamda, Nallıhan Aile Destek Merkezi aracılığıyla sosyal yardım alan ve mesleki eğitim ve beceri kurslarına katılan 130 kursiyer kadın arasından amaçlı örneklem yoluyla belirlenen 9 kadın katılımcı ile nitel araştırma deseni kullanılarak derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Verilerin betimsel analizi sonucu; sosyal yardımların etkinliği ve devamlılığı, mesleki eğitim ve beceri kurslarının sosyal yaşama ve ekonomik yaşama etkileri ile Aile Destek Merkezleri Projesinin işlevine ilişkin katılımcı motivasyonlarını etkileyen unsurlar olmak üzere dört ana tema tanımlanmıştır. Bulgulara göre; Aile Destek Merkezleri aracılığıyla sunulan sosyal yardımlar ile mesleki eğitim ve beceri kurslarının genel olarak kadınların sosyal ve aile ilişkilerini pozitif yönde etkilediği, psiko-sosyal destek sağladığı, aile refahını artırdığı ve çalışmayı teşvik ettiği ifade edilmiştir. Proje kapsamındaki kursların, kadınların toplumsal ve ekonomik hayata katılımına olumlu etki ettiği ve kadın yoksulluğunun azaltılmasına katkı sağladığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile Destek Merkezleri, Aile Refahı, Kadın Yoksulluğu, Sosyal Yardım, Mesleki Eğitim

ABSTRACT

This study was conducted in order to determine how the social and economic lives of women who receive social assistance and benefit from vocational training and skill courses through the Family Support Centers Project carried out by the Social Assistance and Solidarity Foundations in preventing women's poverty are affected, how they contribute to encouraging participation in employment and their effects on family welfare. The research is original in that it examines the impact of women benefiting from Family Support Centers on their receipt of social assistance, employability and family welfare within the scope of the Project. In this context, in-depth interviews were conducted using a qualitative research design with 9 female participants selected through purposive sampling among 130 women receiving social assistance and attending vocational training and skill courses through Nallıhan Family Support Center. As a result of the descriptive analysis of the data, four main themes were defined: the effectiveness and continuity of social assistance, the effects of vocational training and skill courses on social and economic life, and the factors affecting participant motivations regarding the function of the Family Support Centers Project. According to the findings; It has been stated that the social assistance, vocational training, and skills courses offered through Family Support Centers generally positively impact women's social and family relationships, provide psychosocial support, increase family welfare and encourage employment. The courses within the project have been found to positively impact women's participation in social and economic life and contribute to reducing women's poverty.

Keywords: Family Supports Centers, Family Welfare, Women's Poverty, Social Assistance, Vocational Training

1. ORCID: 0000-0002-5817-6469
2. ORCID: 0000-0003-1069-5777

1. Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, suheylaerikli@aybu.edu.tr
2. Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, pnrsalih3506@gmail.com

Selek, S. E. ve Salih, P. (2025). "Aile Destek Merkezlerinin Kadın Yoksulluğu Ve Aile Refahı Üzerindeki Etkisi: Nallıhan Örneği" *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 36, s.241-257.

Makale Geliş Tarihi: 19 Temmuz 2025 Kabul Tarihi: 1 Eylül 2025

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license.
Bu makale Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

Combating poverty is a fundamental goal among policies aimed at achieving economic and social equality in societies. Poverty, most broadly related to income, negatively impacts the psychological and physical health of children, youth, women, and the elderly, who are considered disadvantaged in society, leading to increased individual and social problems and a decline in social well-being. Furthermore, female poverty is particularly striking because women are more likely to work in rural areas, in precarious, low-educated or no-education jobs and temporary or informal jobs. Indeed, empirical evidence suggests that women face a greater risk of poverty than men. Therefore, preventing female poverty and improving family welfare constitute new social policy objectives for governments.

In Türkiye, the fight against poverty is implemented through a comprehensive policy designed to ensure the psychosocial, cultural, and vocational development and social integration of women, children, and families, particularly at Family Support Centers which operate through Social Assistance and Solidarity Foundations. Therefore, in order to examine the importance of Family Support Centers in combating women's poverty and their contribution to family welfare, it was aimed to conduct a research on women receiving social assistance and participating in vocational training and skills courses within the scope of the project at the Family Support Center affiliated with Nallıhan SYDV in Ankara province. A qualitative research method was selected in the research. A phenomenological approach was used as the qualitative research design. The study, which was conducted between December 25, 2023 and January 25, 2024, with the approval of the Ethics Committee of Ankara Yıldırım Beyazıt University (No: 240, Date: November 22, 2023), used a semi-structured interview technique. The research population consisted of 130 women who attended the courses during the interviews. The sample consisted of nine female participants who received social assistance and attended vocational training and skills courses at ADEM, selected from the research population using the non-probability sampling method. The participants were reached at vocational training centers. All stages of the research were conducted in accordance with ethical rules.

The research question, "What is the function of social assistance, vocational training, and skills courses provided through Family Support Centers in preventing women's poverty and what is their contribution to family well-being?" was used to generate four main themes and subthemes based on the findings from the interviews. According to the findings, participants receive social assistance for their children and household needs. The interviews revealed that women's poverty levels are quite high, they lack a regular income, and they are dependent on social assistance. Furthermore, participants are concerned about interruptions to social assistance. Participants in vocational training and skills courses were observed to generate income by selling their products at exhibitions and charity bazaars. Therefore, women created an economic market for themselves. The earnings they earned had a positive psychosocial impact on their self-confidence. Considering the motivational factors that led them to participate in ADEMs, the social interaction and sharing in the courses stand out. This study demonstrates the regional effectiveness of ADEMs in combating women's and household poverty.

GİRİŞ

Bir toplumda ekonomik ve sosyal eşitliğin sağlanması amacıyla geliştirilen politikaların temel hedeflerinden biri yoksullukla mücadeledir. Yoksulluk, insanların toplumsal yaşam içerisinde bulunmalarını ve yükümlülüklerini yerine getirmelerini engelleyen birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Ekonomik zorluklar, toplumda dezavantajlı olarak tanımlanan çocuk, genç, kadın ve yaşlı bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlığını olumsuz etkileyerek aile içi iletişimin ve aile içi ilişkilerin bozulmasına, boşanmaların artmasına; dolayısıyla bireysel ve toplumsal sorunların artmasına ve sosyal refahın azalmasına neden olmaktadır (Gül ve Gül, 2008b: 366; Wahl, 2015: 142). Tarihsel bağlamda, yoksulluğun bir sorun olarak incelendiği ve tam anlamıyla çözüme kavuşturulmadığı görülmektedir (Özsoy ve Karataş, 2021: 222; Palmer, 2017: 75; Polanyi, 2021: 129; Taşgım, 2017: 130). Yoksulluk çok boyutlu bir sorun olarak günümüzde de devam etmekte ve güncelliğini korumaktadır (ILO, 2024; Oktik, 2008: 26-27).

Yoksulluk; en genel anlamıyla gıda, barınma, sağlık, eğitim gibi en temel ihtiyaçların karşılanamaması ve belirli ekonomik seviyenin altında olma durumuyla gelir yoksulluğu olarak tanımlanmaktadır (Arabacı, 2019:133; Cesur, 2023: 343; Ersoy ve Karşıyakalı, 2022: 505; Townsend, 2006: 5). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ise; yoksulluğu toplumsal etkileri bağlamında bireylerin yapabilirliklerini engelleyen temel kapasitelerin eksikliği olarak çok boyutlu değerlendirmektedir (Arabacı, 2019: 132; Buğra ve Keyder, 2003: 21). Diğer taraftan kentsel ve kırsal yoksulluk, insani yoksulluk gibi tanımlamalar bulunurken, çalışma yaşamında yaşanan değişimler ile kadın yoksulluğu da yoksulluk tartışmalarının içine dâhil olmuştur. 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı'nda (1955), "yoksulluğun kadınlaşması" ifadesi yer almıştır (Bozgöz, 2022: 317; Şener, 2012: 55). Dolayısıyla yoksulluğun kimleri daha çok etkilediği konusu, yoksulluk tartışmalarının bir diğer önemli boyutunu oluşturmaktadır (Arabacı, 2017: 150). Ampirik bulgulara göre, kırsalda yaşayanların kentlerde yaşayanlara, geçici ve güvencesiz işlerde çalışanların düzenli ve güvenceli işlerde çalışanlara, eğitimsiz ya da daha düşük eğitim düzeylerinde olanların yüksek eğitilmiş olanlara oranla yoksulluğu daha yüksek düzeydedir (Adera ve Abdisa, 2023; Tiwari ve Malati, 2023). Bununla beraber kırsal, güvencesiz, düşük eğitim ya da eğitim gerektirmeyen geçici ya da kayıt dışı işlerde daha çok kadınların yer alması (Arı, 2019: 24; Gül ve Gül, 2008a: 82), kadınların erkeklerden daha fazla yoksulluk riski ile karşı karşıya kaldığını ortaya koymaktadır (Bozgöz, 2022: 319). Ekonomi ve sosyal politikalar arasındaki ilişkiye dayanarak iş gücü niteliğinin geliştirilmesi, iş olanaklarının artırılması, yoksulluktan daha fazla etkilenen kadınlara yönelik koruyucu önlemler alınması kadın yoksulluğu ile mücadeleye katkı sunmaktadır (Koray, 2020: 468). Nitekim kadının sosyal yardımlara bağımlılığını sonlandırmak ve kendi geçimini sağlaması için işgücüne katılmalarını teşvik edecek yeni oluşumlar sunmak ve aile refahının artırılması, devletlerin yeni sosyal politika hedeflerini oluşturmaktadır (Erikli, 2020: 56).

Bu çalışmanın amacı, Aile Destek Merkezleri (ADEM) Projesi kapsamında sosyal yardım alan kadınların katıldığı mesleki eğitim ve beceri kurslarının kadınların sosyal ve ekonomik hayatını nasıl etkilediğinin, istihdama katılımı teşvikinde nasıl bir katkı sağladığının ve aile refahına etkilerinin incelenmesidir. Kadın istihdamına yönelik teşvik ve hibe destekli projeler ile ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte (Bektaş, 2019; Göcen, 2018; Kaplan, 2019; Koca, 2016; Ortakaya, 2021), kadın yoksulluğu ile mücadeleye ilişkin çalışmalar önem kazanmaktadır (Durmaz, 2016; Reshi ve Sudra, 2023: 11; Tiwari ve Malati, 2023: 235). Bu bakımdan kadın yoksulluğu ile mücadelede ADEM'lerin önemi ve aile refahına etkisinin incelenmesi, araştırmanın özgün tarafını ortaya koymakta ve literatüre önemli bir katkı sunmaktadır.

1. Kadın Yoksulluğu ve Aile Refahı ile İlişkisi

Literatürde kadın yoksulluğuna ilişkin araştırmalar, toplumda dezavantajlı kesimlerin içine dâhil olan kadınların eğitim, istihdam ve siyasi karar alma süreçlerine katılımlarının sınırlı olduğunu göstermektedir (Achmad, 2023: 316; Adera ve Abdisa, 2023: 22). Günümüzde boşanmaların ve kadının aile reisi olduğu tek

ebeveynli aile yapılarının artması, kadın yoksulluğunun nedenlerinden biri hâline gelmiştir. Bu durum düşük eğitim düzeyi ve işgücü piyasalarındaki kadın-erkek ayrımcılığı ile birleştiğinde, kadınların daha düşük ücretli, kayıt dışı, yarı zamanlı ve güvencesiz işlerde çalışmasına neden olmaktadır (Piccoli, 2023: 4-5). Bu nedenle işgücü piyasasından kaynaklanan faktörlerin göz ardı edilmemesi gerekir (Achmad, 2023: 317). Öte yandan kadınların işgücüne katılımının önündeki engellerin aşılmasında hâlâ bazı zorluklar bulunmaktadır (Kaplan, 2019). Nitekim TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistiklerinden yararlanarak 2013 ile 2024 yılları arası cinsiyete göre işgücüne katılım oranları değerlendirildiğinde, kadınların işgücüne katılım oranı 2013 yılında %29.3 iken (erkekler %70.0) 2024 yılında %36.8'e yükselmesinin rağmen erkeklerin işgücüne katılım oranından (%72.0) oldukça düşük oranda kalmıştır. 2013 yılında istihdamda yer alan kadınların oranı %25,4, erkeklerin oranı ise %63,3 olarak kaydedilmiştir. 2024 yılına gelindiğinde bu oranlar kadınlar için %32,5'e, erkekler için ise %66,9'a yükselmiştir. İşsizlik oranları incelendiğinde ise söz konusu oranlar 2013 yılında kadınlarda %11,9, erkeklerde ise %9,1 olarak kaydedilmiştir. 2024 yılı itibarıyla kadın işsizlik oranı %11,8, erkek işsizlik oranı ise %7,1 olarak gerçekleşmiştir. Kadınların işgücüne ve istihdama katılımında görece iyileşme görülse de, kadın işsizlik oranının erkeklerle kıyasla daha yüksek seyrettiği görülmektedir (Kılınç, 2015; TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, 2013, 2024). Ayrıca kadınların erkeklerden daha düşük ücretli işlerde çalışma olasılıkları %20 daha yüksek olup, bu durum kadınların işgücü piyasasından dışlanmasını ve yoksulluğunu güçlendirmektedir (Reshi ve Sudra, 2023: 9).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yayımlanan "Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm: 2024 Trendleri" raporuna göre, küresel işsizlik oranının %4,9 seviyesinde gerçekleşeceği, 15 yaş ve üzeri nüfus içinde kadınların %45,6'sının, erkeklerin ise %69,2'sinin istihdamda yer alacağı öngörülmüştür. Aradaki %23.6'lık fark, kadınların aile sorumlulukları ve düşük ücretli ya da ücretsiz bakım işlerindeki payının yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Düşük ücretler, düşük eğitim, ev işleri ve erken yaşta evlilik gibi eşitsizlikler, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek oranlarda görülmektedir (Piccoli, 2023: 4). AB ortalamasında yoksulluk ve sosyal dışlanma riski olan kadın oranı 2024 verilerine göre %21.9'dir (Bkz. Tablo 1). Türkiye'nin ise en güncel verisi 2024 yılına ait olup, %32.6 ile AB ortalamasının oldukça üstündedir. Dolayısıyla kadın yoksulluğu yalnızca işgücü piyasalarından değil toplumsal ve kültürel faktörlerden de etkilenmektedir. Doğu ve batı, kırsal ve kentsel olarak kadının toplumsal normlarda şekillenen rolü, eğitim, iş ve kariyer ilerleme fırsatlarını sınırlamaktadır (Koray, 2020: 486). Özellikle kırsal ya da gelişmemiş kesimlerde kadınların çocukluktan itibaren eğitimleri engellenebilmekte, küçük yaşta evlilik ve çocuk sahibi olma ile toplumsal ve ekonomik yaşama katılımları kısıtlanmaktadır (Achmad, 2023: 317; Taşgın, 2017: 210). Bu tutumlar, kadınların çalışma yaşamına katılımını artırmaya yönelik yapılan birçok politikaya rağmen, kadın yoksulluğunu azaltmaya yetmemekte, yoksulluk riski artmakta ve aile refahı olumsuz etkilenmektedir (Karadeniz, 2017: 176; Koray, 2020: 485).

Tablo 1. Seçilmiş ülke örneklerinde yoksulluk ve sosyal dışlanma riski olan kadın oranı (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
AB-27 ülke	24.9	24.7	23.4	22.7	22.1	22.5	22.6	22.7	22.3	21.9
Belçika	22,8	24.1	23.7	21.7	20.6	20.9	19,4	19.3	19.2	18.9
Danimarka	19.1	18.2	17.4	17.4	17.2	17.2	18.1	17.5	18.9	18.2
Almanya	21.3	21.3	20.1	19.6	18.4	21.2	21.7	21.9	22.1	21.9
İrlanda	26.1	25.0	23.7	22.7	20.7	20.5	20.7	20.9	20.2	17.2
İspanya	28.5	28.9	28.3	28.4	27.1	28.0	28.9	27.2	27.5	26.8
Fransa	19.6	19.9	18.8	18.6	19.8	19.9	20.0	21.8	21.5	21.7
İtalya	29.5	28.8	26.9	26.7	25.8	26.2	25.8	26.2	24.1	24.3
Portekiz	27.7	26.2	24.4	22.8	22.2	20.9	23.5	20.7	20.9	20.9
Romanya	45.4	47.6	44.2	40.3	37.6	37.5	36.1	35.9	33.1	28.4
Finlandiya	16.9	16.5	16.1	16,9	14.8	14.7	14.0	17.1	16.4	17.2

İsveç	19.5	18.9	17.7	19.0	19.1	18.8	18.2	19.5	19.3	17.4
Türkiye	28.5	28.6	34.3	34.5	34.9	36.1	36.0	34.9	32.8	32.6

Kaynak: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_lm410/default/table?lang=en adresinden 26.05.2025 tarihinde erişim sağlandı.

2. Aile Destek Merkezlerinin Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Önemi

Kadın yoksulluğu, toplumsal bölüşüm eşitsizliğine bağlı olarak aile ve toplum refahının azalmasıyla ilişkilidir. Yoksul kadınlara ve ailelere yapılan sosyal yardımlar, bu dengeyi sağlamak için telafi edici niteliktedir ve muhtaçlık seviyesini ortadan kaldırmaya yönelik bir destek mekanizmasını oluşturmaktadır (Başaran, 2022: 265; Karagöl ve İpek, 2019: 298; Koray, 2020: 308). Türkiye’de yoksullukla mücadelenin temel politikalarından biri olan sosyal yardımlar, özellikle kadın, çocuk ve yaşlılara yönelik tedbirlerin alınması gerektiğiyle ilgili Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’ne (SYGM) bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) aracılığıyla kapsayıcı bir politika ekseninde yürütülmektedir (Aydın ve Öztürk, 2021a: 142; Ortakaya, 2022: 65). Kadın yoksulluğu ve aile refahına yönelik önemli bir uygulama olan ADEM Projesi ise ilk olarak 2017 yılında başlamıştır. SYDV’na bağlı olan ADEM’ler; özellikle dezavantajlı kadın ve çocukların psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve bireysel gelişimleri ile toplumsal entegrasyonlarını sağlamaya yönelik faaliyet göstermektedir (<https://www.aile.gov.tr/sygm>).

ADEM’de uygulanan mesleki eğitim ve beceri kursları, dezavantajlı bireylerin yapabilirliklerini anlaması ve özgüven gelişimi açısından önemli bir rol üstlenmektedir (Adera ve Abdisa, 2023: 2-5; Dayıoğlu ve Başlevent, 2017: 155; Tiwari ve Malati, 2023: 237; Yıldırım, 2018: 482). Açılan kurslar arasında geleneksel Türk Mutfağı, dikiş nakış, örgü bebek yapımı, iğne oyası, el sanatları, ahşap boyama, bilgisayar kursu, Kur’an-ı Kerim okuma/yazma, resim ve teorik bazı dersler gibi çeşitli alanlarda farklı eğitimler verilmektedir. Ayrıca ADEM, sosyal içermeye, istihdam ve kültürel gelişimin desteklediği faaliyetlerin gerçekleştirilmesine ve aile refahına katkı sağlamaktadır. Yoksul ve dezavantajlı kadınlara kurs merkezlerinde kreş hizmetinin sunulmasıyla çocuğu olan kadınların kurslara katılımı kolaylaşmakta, böylece kadınların toplumsal katılımı teşvik edilmektedir. Diğer yandan kurslar aracılığıyla düzenlenen gezi, seminer ve sosyal etkinlikler ise kültürel etkileşime ve sosyal gelişime olumlu etki etmektedir (<https://www.aile.gov.tr/sygm/>). Dolayısıyla ADEM, sosyal yardımların önemli bir uygulama alanı olmasının yanı sıra mesleki eğitim ve beceri gelişimi sağlayan kurslarla kadın yoksulluğu ile mücadelede oldukça önemlidir (Daşlı, 2018: 525; Göcen, 2018: 322).

3. Yöntem

3.1. Araştırma Tasarımı ve Veri Toplama Tekniği

Bu çalışmada, ADEM’lerde sosyal yardım alan kadınların katıldığı mesleki eğitim ve beceri kurslarının kadınların sosyal ve ekonomik hayatını nasıl etkilediğinin, istihdama katılımı teşvikinde nasıl bir katkı sağladığının ve aile refahına etkilerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışma grubundaki katılımcı görüş ve deneyimlerinin bulundukları sosyal konjonktürde daha iyi anlaşılması ve konuya ilişkin algılarının daha kolay ifade edilmesine olanak sağlayan nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir (Neuman, 2020: 111). Nitel araştırma deseni olarak, katılımcıların kişisel deneyimlerinin belirlenebilmesi ve araştırmacının çalışmaya karşı tarafsızlığını korumasına yardımcı olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır (Creswell, 2021: 81).

Bu araştırma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurul Onayı (No: 240 Tarih: 22.11.2023) ile 25.12.2023-25.01.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği tercih edilmiştir (Creswell, 2021: 165). Yarı yapılandırılmış soruların anlaşılabilir ifadeler içermesine uzman görüşleri alınarak dikkat edilmiştir. Görüşme formunda yer alan soruların birinci kısmında beş adet soru demografik bilgilere ilişkin olup, ikinci kısımda yarı yapılandırılmış üç adet soru

sosyal yardımların etkinliğine, yedi adet soru mesleki eğitim ve beceri kurslarının sosyal ve ekonomik hayata etkisini ölçmeye ve beş adet soru aile destek merkezlerinin aile içi ilişkilere ve aile refahına etkisine yönelik toplam on beş adet soru bulunmaktadır. Yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilen çalışmada, ses kaydı ve notlar alınarak derinlemesine bilgi toplanılmıştır. Araştırmacı, mülakat yöntemiyle aydınlatılması gereken noktaları yakalama olanağına sahip olup, katılımcıların ses tonu ve mimiklerinden önemli ipuçları elde edebilir. Bu nedenle araştırmacının bilgi, beceri ve objektifliğine bağlı zayıf yanları bulunan, pahalı ve zaman alan zor bir veri toplama tekniği olan mülakatın görüşme anında esnekliğin olması, okuma yazma bilmeyen bireylere uygulanabilmesi, yanlış anlamaların en aza indirgenebilmesi ve karmaşık konuların araştırılmasında kolaylık sağlaması gibi pozitif kuvvetli yönleri bulunmaktadır (Karasar, 2016: 220).

3.2. Çalışma Grubu ve Verilerin Analizi

Bu çalışma, Ankara ili Nallıhan SYDV aracılığıyla “ADEM Projesi” kapsamında sosyal yardım alan ve mesleki eğitim ve beceri kurslarına katılan kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Kurslar 2 veya 3 aylık periyotlarda yapıldığı için yıl içerisindeki toplam kursiyer sayısı değişmekte, görüşmelerin yapıldığı zaman aralığında yaklaşık 130 kadın kursiyer bulunmakta ve araştırmanın evreni bu kadınlardan oluşmaktadır. Örnekleme ise araştırma evreninden olasılıksız örneklem türlerinden amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen 9 kadın katılımcı oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem, araştırmanın özgün amacına uygun biçimde incelenerek, bilgi açısından zengin durumların belirlenmesine yardımcı olur. Böylece amaca yönelik ölçütlerin karşılanması ve elde edilen bulguların birden fazla duruma göre uyarlanması mümkün hâle gelir (Baltacı, 2018: 246; Büyüköztürk vd., 2016: 245).

Katılımcılara, mesleki eğitim merkezlerinde ulaşılmış ve uygun olan sosyal alanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, bilgilendirilmiş onam formu ile araştırma konusu ve amacı hakkında aydınlatılmış, yazılı izinleri alınmış, katılımlarının gönüllülük esasına dayalı olduğu ve istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları belirtilmiştir. Verilerin gizliliği ve güvenliği konusunda büyük bir titizlik gösterilmiş ve katılımcılara kod isimler (K1, K2, K3...) verilmiştir. Görüşmelerde elde edilen ses kaydı verilerinden transkript oluşturulmuş, metinler yorumlanarak betimsel analiz deseni ile araştırmanın amacına ve problemine yönelik tematik kodlar belirlenmiş, veriler anlamlı yapılara dönüştürülmüştür. Betimsel analiz, nitel araştırmalarda elde edilen verilerin kavramsal çerçeveye göre sınıflandırılıp özetlenmesi, düzenlenmesi ve yorumlanması ile gerçekleşmektedir (Baltacı, 2019: 379). Araştırmanın tüm aşamaları etik standartlara uygun bir şekilde sürdürülmüştür. Cevapların tekrarlanmaya başlaması ile çalışmanın doyuma ulaştığına karar verilerek çalışma sonlandırılmıştır. Araştırmanın maddi kaygı ve zaman sınırlılığının yanı sıra, katılımcıların araştırmanın amacı nedeniyle ADEM kapsamında seçilmesi ve kadınlardan oluşması gibi sınırlılıkları bulunmaktadır. Katılımcıların görüşmede verdikleri yanıtların samimi ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

4. Bulgular ve Tartışma

4.1. Sosyodemografik Bulgular

Dokuz kadın katılımcı ile gerçekleştirilen araştırmada, katılımcıların yaşlarının 38 ile 68 yaş arasında değiştiği, iki kişinin lise mezunu olduğu, diğerlerinin ise ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların üçünün eşinden boşandığı ve çocuklarıyla ya da aile yanında yaşadığı, ikisinin eşinin vefat ettiği ve diğer dördünün evli ve çocuklarıyla yaşadığı anlaşılmıştır. Ayrıca kadınlar dikiş nakış, iğne oyası, örgü bebek yapımı, ahşap boyama ve el sanatları kurslarından bir ya da birkaçına devam etmektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri

Kod Adı	Yaş	Eğitim Düzeyi	Medeni Hali	Çocuk Sayısı	Ailede Bulunan Birey Sayısı	Katılan Kurslar
K1	42	İlkokul	Evli	3	5	İğne oyası, dikiş nakış, el sanatları
K2	43	İlkokul	Boşanmış	-	4	Örgü bebek yapımı
K3	38	Lise	Evli	2	4	Dikiş nakış
K4	39	İlkokul	Evli	4	6	Dikiş nakış, el sanatları
K5	44	İlkokul	Dul	2	3	İğne oyası, dikiş nakış
K6	68	İlkokul	Boşanmış	5	1	Örgü bebek yapımı, iğne oyası
K7	41	Lise	Evli	3	5	El sanatları, ahşap boyama
K8	47	İlkokul	Boşanmış	1	2	Dikiş nakış, ahşap boyama
K9	42	İlkokul	Dul	2	3	Dikiş nakış, el sanatları

4.2. Araştırma Bulguları

Araştırmada, “Kadın yoksulluğunun önlenmesinde Aile Destek Merkezleri aracılığıyla sunulan sosyal yardım ve mesleki eğitim ve beceri kurslarının işlevi ve aile refahına katkısı nedir?” sorusundan yola çıkarak yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan dört ana tema ve alt temalar ile Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Kadın Yoksulluğunun Önlenmesinde Aile Destek Merkezlerinin (ADEM) İşlevi

Tema	Kod
Sosyal Yardımların Etkinliği ve Sosyal Refaha Etkisi	Sosyal yardımlara erişim Sosyal yardımlara bağımlılık Sosyal yardımların kesintiye uğraması riski
Mesleki Eğitim ve Beceri Kurslarının Sosyal Yaşama Etkileri	Sosyal katılım Psiko-sosyal gelişim Aile refahının ve paylaşımların artması
Mesleki Eğitim ve Beceri Kurslarının Ekonomik Yaşama Etkileri	Maddi destek kaynağı Sosyo-ekonomik katılıma teşvik Güvencesiz işler Girişimcilğe teşvik
Aile Destek Merkezleri (ADEM) Projesinin İşlevi	Sosyal sorumluluk ve motivasyon Mesleki eğitim ve becerileri güçlendirmesi Aile ekonomisine katkı Aile ve Sosyal ilişkilerde iyileşme

4.2.1. Katılımcıların Aldığı Sosyal Yardımların Etkinliği ve Sosyal Refaha Etkisi

Katılımcıların aldığı sosyal yardımların etkinliği ve sosyal refahlarına etkisine yönelik elde edilen bulgular üç kategoride toplanmıştır.

Sosyal Yardımlara Erişim: Katılımcıların birçoğunun katıldıkları kurslar sayesinde sosyal yardımlara erişim sağladığı ifade edilmektedir. Katılımcılar, sosyal yardımlara erişimin aile refahına ve sosyal hareketliliğe katkısını vurgulamaktadır:

“ADEM’den kurslara katıldığım için belli bir miktarda destek alıyorum, teşvik primi gibi bir şey. Onun dışında bir gelirim yok. Eksikleri gideriyorum aileme destek olmak, yük olmamak için ufak tefek ihtiyaçlarımı alıyorum.” (K2, 43).

“Çok faydasını görüyorum, rahatlıkla bazı konularda hareket edebilmemi sağlıyor. Çocuklarım okuyor sonuçta. Kendi adıma hiçbir şeyim yok ama ADEM’e katılabiliyorum. Aile refahımıza katkısı oluyor, eskiden eşimin ailesine bağımlı yaşıyordum, eşim vefat etmeden de öyleydi, onlar yardım ediyordu, ben kendim bir şey yapamıyordum, sosyal yardımlarla biraz daha bağımsız hale geldim.” (K9, 42).

Sosyal Yardımlara Bağımlılık: Bazı katılımcıların ifadelerine göre, iş bulma zorluğu, eğitim eksikliği ve sertifika gereksinimi konularında yaşanan zorluklar, sosyal yardım almaya mecbur kalmalarına neden olmaktadır. Katılımcılar kişisel hedeflerine ulaşma isteğindedir ancak sosyal katılım ve kişisel aktiviteler konusunda sınırlı bir yaşama sahip olduklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Aslında yaşadığım bazı şeyleri kabullenmiş durumdayım, okuyamamak, bir iş sahibi olmamak... Kendim bazı şeyleri başarmak istiyorum. Küçük yerlerde insanlar birbirini anlıyor, sosyal yardım aldığım için kötü hissettiren birileri yok. Huzura ihtiyacım var, geçinmek zorundayım. Onun için bu yardımı alıyorum. Almak zorundayım. Ailem de destek oluyor. Sosyal yardımlar sayesinde ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum...” (K8, 47).

Katılımcılara göre sosyal yardımlar, yaşam standartlarını ve yapabilirliklerini geliştirmektedir. Temel ihtiyaçların karşılanabilmesi ve satın alma gücü elde edebilmek, özellikle kırsal kesimde yaşayan kadınların yoksulluklarının azaltılmasında oldukça önemlidir. K5, evde çocuk bakım yükü olduğu için çalışma yaşamına katılamadığını, kurslara çocukları ile birlikte katılabildiğini, kişisel zorluklarını aşma konusunda kurslara katılımın onlara iyi geldiğini ve sosyal yardımların geçinmelerine önemli katkı sağladığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Tabi ki sosyal yardım katkıda bulunuyor. Sosyal yardım almasam geçinemem. Sosyal yardımlaşmadan maddi ve yiyecek tarzında aldığım yardımlar da var. Kurslar da sosyal anlamda gelişmemi sağladı, daha önce evden çıkmayan biriyken, kurs ortamında sosyal olmak iyi geldi, kurstaki kişilerin de yardımı oldu... Çok rahatlıyorum, çocuklarımla bazı şeyleri yapabilme gücümü artırıyor, onları da götürebiliyorum. Eşim kazadan vefat etti, çalışmadığım için ADEM’in ve sosyal yardımların bana çok faydası oldu.” (K5, 44).

Katılımcıların ifadeleri göstermektedir ki, sosyal yardımlar bireylere maddi rahatlık sağlamak ve aile ekonomilerine katkıda bulunmalarına yardımcı olmaktadır. Özellikle kırsal kesimlerde gelir elde etmeyi kısıtlayıcı koşullar, kadınlara tarımsal faaliyetlerde çalışmak dışında pek fazla seçenek bırakmamaktadır. Dolayısıyla düşük eğitime sahip kadınların sosyal yardımlara bağımlı hâle gelmemesi için mesleki eğitim içeren sosyal programların oluşturulması oldukça önemli hâle gelmektedir.

Sosyal Yardımların Kesintiye Uğrama Riski: Katılımcıların sosyal yardımların devamlılığı hakkındaki düşüncelerine göre, birçoğu düzenli bir gelire sahip olmadıkları için sosyal yardımlara bağımlı olduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan bazı katılımcılar sosyal yardımların kesintiye uğramasına ilişkin endişelerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Buraya gittiğimiz sürece sosyal yardım alıyorum. Diğer sosyal yardımlardan bilgim yok. Boşanma aşamasındayım, nafaka bağlanmazsa yardım da kesilirse zor durumda kalacağım.” (K2, 43).

“ADEM’den aldığım yeni başladı devamlılığı konusunda kendim gidebilirsem, ADEM’i seviyoruz ama çok uzak, gidip gelmesi çok zor oluyor. Devamlılığı belli olmayacağı için yardımların kesilmesi ihtimali var, bu beni endişelendiriyor.” (K9, 42)

Katılımcı ifadeleri göstermektedir ki düzenli yapılan yardımların kesilme ihtimali, aileler için endişe kaynağıdır ve iş bulma konusundaki zorluklar da bu endişeleri artırmaktadır. Sosyal yardımlar, ailelere belli bir güvence sağlamakta ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olmaktadır. Ancak sosyal yardımların erişimine ilişkin kurs merkezlerinin uzaklığı ve katılım sağlama zorunluluğu gibi bazı sorunlar bulunmakta, yardım almak zor olabilmektedir. Engelli ve yaşlılık yardımı alan ve eşinden emekli maaşı olan katılımcılar kendilerini bir nebze daha güvende hissederken, muhtaçlık üzerinden yardım alanlar yardım kesildiğinde önemli ölçüde maddi zorluğa sürükleneceğini belirtmişlerdir. Özsoy ve Karataş (2021) ile Başaran’ın (2022) çalışmalarında, sosyal yardımların yoksulluk döngüsüne neden olduğu yönündeki eleştiriler, sosyal yardımlara bağımlılığın önemli bir sorun olduğuna dikkat çekmektedir.

4.2.2. Mesleki Eğitim ve Beceri Kurslarının Katılımcıların Sosyal Yaşamlarına Etkileri

Araştırmada mesleki eğitim ve beceri kurslarının katılımcıların sosyal yaşamlarına etkilerine yönelik elde edilen bulgular, üç kategoride toplanmıştır.

Sosyal Katılım: Özellikle kırsal alanda sosyal alanların kısıtlılığı, bireylerin sosyal yapabilirliklerinin kısıtlanmasına neden olan bir diğer etkidir. Bu konudaki düşüncelerini bazı katılımcılar şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bizim için çok iyi bir değişiklik oluyor. Faaliyet olarak mesela bugün yerli malı kutladık. Haftada iki üç gidiyoruz. Ufak çocuğum olduğu için hasta olunca gidemiyorum. İşimiz olmadığı sürece gidiyoruz. Özellikle sosyalleştirdiği için bulunduğumuz yerde çok sosyal alan yok, değişiklik oluyor.” (K1, 42).

“Kurslar terapi gibi geliyor. Sadece aile içinde kalıp insan içinde olmayınca beni daha önceki süreç olumsuz etkiledi. Kurslara gidiyor olmak iyi geldi. Sosyalleştirdiğimi farkettim. Kendinizi iyi hissediyorsunuz.” (K2, 43).

Katılımcılar sosyal anlamda sınırlı yaşantılara sahiptir ancak mesleki kurslar katılımcıların hareket kabiliyetini artırmakta ve toplumsal katılımlarına olanak tanımaktadır. Bu bakımdan Dama (2016), Aydın ve Öztürk (2021a) ile Ortakaya’nın (2021) çalışmaları, sosyal yardım merkezlerinde yürütülen faaliyetlerin bireylerin toplumsal yapabilirliğini artırdığı sonuçları araştırmayı desteklemektedir. Benzer sonuçlar Tiwari ve Malati (2023)’nin çalışmasında mesleki ve beceri gelişimini sağlayan eğitimlerin kadınların karar verme yetilerine pozitif etki ettiğine ilişkin araştırma bulguları ile örtüşmektedir.

Psiko-Sosyal Gelişim: Katılımcıların psikolojik destek hizmetlerinden faydalanmalarına aracılık etmesi bu projelerin önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca kurslar, bireylerin psikolojik gelişimlerini ve iyi olma hallerini desteklemekte, kendilerine olan güveni artırmaktadır. Katılımcıların psiko-sosyal gelişimlerine olumlu etki ettiğine ilişkin ifadeler şu şekildedir:

“Manevi olarak desteği var, seviyorum ben kursu, hocalarımı da seviyorum. Nasıl desem insanın kendini tanıması ve geliştirmesi için iyi. Ortamı mesela hem psikolojik ve hem sosyal destek almak isteyenlere yardımcı olunuyor.” (K4, 39).

“Hem arkadaşlıklarımız oluyor, bu sene yemek de veriyorlar, yaşadığımı hissediyorum, psikoloğumuz var onlarla konuşurum. Sosyal oluyorsunuz.” (K6, 68).

“Sosyal alanda nakışlar, dikişler buna vakit ayırıp öğrenmesi beni güçlü hissettiriyor, arkadaşlık ve çevre oluşuyor, çevrem oluştuğça psikolojik olarak daha kendime güvenim artıyor.” (K5, 44).

Kadın yoksulluğu, kadının ekonomik olarak güçlenmesini engelleyen sosyoekonomik yapısal faktörlerin bir kombinasyonu olarak atfedilmektedir. Bu durum kadınların kendi geçimlerini sağlamalarını

zorlaştırırken yoksulluğa ve mali güvensizliğe yol açabileceği gibi, stres, kaygı ve depresyon gibi zihinsel ve ruhsal sağlığı da olumsuz etkileyebilir (Reshi ve Sudha, 2023). Dolayısıyla ADEM’ler, kurs merkezleri bünyesinde psiko-sosyal destek birimleri ile bireylere yardımcı olmaktadır.

Aile Refahının ve Paylaşımların Artması: Kurslara katılım sağlamanın aile refahının ve aile içindeki paylaşımların artması gibi olumlu etkileri bulunduğu ilişkin K3’ün ifadeleri şu şekildedir:

“Eşim işten geldiğinde ya da çocuklar okuldan geldiğinde onlarla paylaşacak bir konu olmuyordu, sürekli kendimi önemsiz hissetmeme neden oluyordu. Ancak ben de bu kurslara katılınca paylaşım yapacak, anlatacak konularım oldu. Onlar da benimle mutlu oluyor. Daha çok çocuklarımdan ya da eşimden destek görür oldum. Aile içinde huzurum da arttı. Sosyal katkısını gördüm, moralim daha iyi oluyor artık... Kalabalık ortamda arkadaş ortamım oldu, farklı kültürler iyi oluyor...” (K3, 38).

Kurslar, kadınların toplumdan kendini soyutlama ya da toplumsal dışlanma gibi dışı vuran boşanma, aile bireylerinden ayrılma, yalnız yaşama ve yoksulluk gibi sorunlar ile başa çıkabilmelerine önemli katkı sağlamaktadır.

“Çevre ediniyorum, arkadaş ediniyorum. Orada yaptığımız sohbetlerde, tek başıma evde kendimi sorgularken, benim gibi başkaları da var görüyorum. Beni rahatlatıyor, çok dışarı çıkan ve çevre edinen biri değilim, orada sohbet etmek benim hoşuma gidiyor. Paylaşımlar yapıyoruz.” (K8, 47).

Katılımcıların ifadeleri göstermektedir ki, sosyal etkinliklere katılmanın, psiko-sosyal açıdan olumlu etkileri bulunmaktadır. Kurslar, sosyal dışlanmanın aile bireyleri üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmektedir. Kursların eğitim ve sosyal etkinlikler için tercih edildiği belirtilmektedir. Sosyal destek, çevre ve arkadaşlık ilişkileri, kişisel ve psikolojik gelişime katkı sağladığı gibi aile refahına da olumlu etki etmektedir.

4.2.3. Mesleki Eğitim ve Beceri Kurslarının Katılımcıların Ekonomik Yaşamlarına Katkısı

Araştırmada, mesleki eğitim ve beceri kurslarının katılımcıların ekonomik yaşamlarına katkısına yönelik elde edilen bulgular dört kategoride değerlendirilmiştir.

Maddi Destek Kaynağı: Bazı katılımcılar kurslarda henüz yeni olduklarını ve ürettikleri ürünlerin henüz ekonomik bir katkısı olmadığını ve maddi destek kaynağı olarak görmediklerini belirtmiştir (K1).

“Amacım satış yapmak değil, kendi ihtiyaçlarımı karşılamaya çalışıyorum.” (K1, 42)

Bazı katılımcılar ise kendi ürettiği ürünleri satarak maddi gelir elde edebildiğini ifade etmiştir. Örneğin, bir katılımcı eşinin vefatı sonrasında çalışmama durumunu kurslardan edindiği bilgi ve becerilerle aşmış, özellikle iğne oyasıyla yapılan ürünleri sergiler ve kermesler aracılığıyla pazarlamıştır. Katılımcıların görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Kurslardan edindiğim bilgi ve beceriyle dışarıya ADEM sayesinde pazarlayabiliyorum. Sergilerimiz ve kermeslerimiz oluyor. Dışarıya satış yapınca fiyat biçiyoruz, emeğimi katmıyorum aslında, emeğimi katarsam, gözümün nurunu katarsam satış zorlanır, çünkü bakmakla yükümlü çocuklarım var, malzeme paramı kattığım zaman kazanıyorum. Herkesin başka bir geliri oluyor. Teşvik primi ödeniyor, bu benim için bir maddi kaynak oluyor...” (K5, 44).

“Ben iki yıldır katılıyorum. Dışarı yaptığım işler ufak tefek, ileride daha geliştikçe daha faydalı olacak, hocalar buna destekçi. Daha çok talep oluşması için destek oluyorlar. Yılsonu kermesleri isteyenler o ürünleri sergiliyor, isteyen satabiliyor. Teşvik amaçlı insanlara burada ne yapılıyor göstermek için, hem de ekonomik katkıya çeviriyoruz.” (K7, 41).

Ekonomik Katılıma Teşvik: Araştırmanın önemli sonuçlardan biri, katılımcıların kurslarda elde ettikleri becerilerle ürettikleri ürünlerin satışını yaparken fiyatlandırma stratejisini, emek maliyetini ve kazanç elde etme yöntemlerini tartışma becerilerini kazandıklarının anlaşılmasıdır.

“İğne oyası kursu da var, onlar sipariş alıp parayla sipariş üzerine yapıyorlar. Çarık için gelmişlerdi, çarık atölyesi geldi, onlara iş yaptık kendimize de diktik, satış olabilir.” (K1, 42).

“Tabi ki var ekonomik destek almıyorum ama diktiklerimi satabiliyorum. Maddi olarak bir kazancımız. Teşvik ücreti benim ihtiyacım olmadığı için almıyorum, teşvik malzemeleri karşılıyor, bazen almıyorum.” (K3, 38).

Bu süreçte kazanılan bilgi ve beceriler, kursiyerlerin kendi ürünlerini pazarlamada etkili bir rol oynamakta ve ekonomik yaşamlarına katkı sağlamaktadır. Achmad (2023) ve Piccoli (2023)’nin, sosyal hizmetlere erişimin kolaylaştırılmasının ve kırsal kesimde yaşayan kadınlara gelir elde etmelerine olanağı sağlayacak mesleki ve beceri eğitimleri verilmesinin, kadın yoksulluğunun azaltılmasına katkısını vurguladığı çalışması, araştırmadaki bulguları desteklemektedir. Diğer yandan kırsal kesimlerde yaşayan kadınların mesleki eğitim ve beceri kursları ile kadınların toplumsal ve ekonomik katılımlarının gelişimine katkısını K7’nin ifadeleri şu şekilde desteklemektedir:

“Şimdi kursa gidiyorum, her gün düzenli gidiyorum. İşim olarak görüyorum. Her gün düzenli gidince sorumluluk duygum geliyor. Müdürümüz yardımcı oluyor. Kooperatif kurulunca yanında çalışmayı düşünüyorum. Yöresel ürünlerin satılması, sipariş üzerine kurslar adına ne yapılabilirse ona yönelik sürekli satış ve paraya çevirme gibi teşvik ediyor. Aslında ben geç kaldım, daha önce böyle bir fırsat olsaydı hepimiz iş sahibi olurduk. Şu anki aşamada para kazanmayı istiyoruz ama büyük çaplı bir şey düşünemiyoruz. En azından kendi ve çocukların ihtiyaçları ile masrafları çıkıyor. İnsanlar kaç üniversite bitiriyor ama bulunmaz bir nimet, meslek öğretiliyor...” (K7, 41).

Güvencesiz İşler: Bazı katılımcılar bulundukları bölgede çalışma olanaklarının olmadığını, eğitim yetersizliği ve ileri yaşlarda olmaları nedeniyle güvencesiz işlerin (tarım işi, temizlik işi, çocuk ya da yaşlı bakım işleri vb.) kendilerine uygun olduğunu, evli olan bireylerin eşlerinin bu tür güvencesiz işlere gitmelerine izin vermediklerini belirtirken;

“Eşim temizlik işlerine gitmemi istemiyor, başka iş imkânı da yok...” (K4, 39).

Bazı katılımcılar yaş uyumsuzluğu ve sağlık nedeniyle kurslara katılım haricinde çalışmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir:

“Yaşlandım artık, ne yapayım, geç kaldık... Burada olmak yetiyor bana...” (K6, 68).

“İsterdim sürekli bir işte çalışmak, sağlık sebeplerinden dolayı ayakta kalamıyorum. Ağır kaldıramıyorum.” (K5, 44).

Bunun yanı sıra katılımcıların birçoğu daha önce çalışmadıklarına ya da aile işlerinde ücretsiz çalıştıklarına ilişkin ifadelerde bulunmuşlardır. Kurslarda edinilen becerilerin çalışmaya teşvik ettiğini bazı katılımcılar şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Daha önce hiç çalışmadım, eski eşim izin vermedi, hep ev hanımı oldum. Tabi ki bir işim olsun isterdim. Kimseye yük ve muhtaç olmak istemiyorum, yaşı 43 oldu, işe yaramaz gibi olsun istemiyorum. Toplum içinde yerim olduğunu düşünüyorum. Sosyal yardımla geçinmek istemiyorum. Sosyal yardım bir yere kadar. Yapabileceğim işler çevreden dolayı zor, bulunduğum yer ve ayrılmış olmanın etkisi, boşanmış olmak zorlanmama neden oluyor. Sadece kurslara gitmekle yetiniyorum. Kurslara gidiyorum iş ve görev veriliyor, sorumluluk almış oluyorsunuz.” (K2, 43).

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşıldığı gibi yoksul kadınların birçoğunun eğitim düzeyi düşüktür. Yaşlı, hasta ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar çalışmalarını engellemekte, çalıştıklarında ise geçici, kayıt dışı, ücretsiz aile işçisi ya da ev temizliği gibi sosyal güvencesi ve sürekliliği olmayan işlerde yer almaktadırlar (Gül ve Gül, 2008a: 79).

Girişimciliğe Teşvik: Katılımcı ifadelerinden anlaşılmaktadır ki, mesleki eğitim ve beceri kursları, belirli işler ve sorumluluklar verilmesi ile katılımcıları aktif bir rol almaya teşvik etmektedir. Bu teşvikin, mesleki eğitim ve beceri kurslarının görevli uzmanları ve yöneticileri tarafından sağlandığı belirtilmiştir. Kurstaki görevli meslek uzmanları ve yöneticilerinin katılımcıları kurslara katılmaya teşvik etmesiyle, kurdukları sosyal iletişim ve ilişkilerin kurum yapısına karşı olumlu anlamda bir etki oluşturmaktadır.

“Kurslar çalışmaya teşvik ediyor edindiğim beceriler doğrultusunda. Uzman hanım benim kapıma kadar geldi, yaparsın diye beni ikna etti. Şu anda dikiş bölümüne gidiyorum. Kendimi geliştirdikten sonra terzi dükkânı açmayı düşünüyorum.” (K3, 38).

Bireylerin bir kısmı, çocukları okula gittiğinde kalan boş zamanını değerlendirmek amacıyla kursa katılmakta ve kursların sunduğu fırsatlardan yararlanmaktadır. Kurslar, sosyalleşmeye olumlu etki ederken, elde edilen beceriler ve yapılan işler doğrultusunda satış ve gelir elde etme üzerine odaklanarak, katılımcılara görev ve sorumluluklar vermekte, katılımcıları etkili bir şekilde çalışmaya teşvik etmektedir.

“Kurslardan edindiğim bilgiyle beceriyle dışarıya ADEM sayesinde pazarlayabiliyorum. Evimde ve yapabildiğimi kurslarda ADEM’de çocuklar okuldayken akşam 4 buçuk 5’e kadar kurstan faydalaniyorum. Çalışıyor gibi teşvik ediyor, kursun sorumlulukları var, görevleri var. Kurs sayesinde dikiş öğrendim. Nakış biliyordum ama daha da geliştirdim. İmkânım olsa böyle bir dükkân açmak isterdim. Maddi bir güvencem olmadığı için yapamıyorum ama işi iyi öğrenince maddi getirisi oluyor.” (K5, 44).

Kursların belirli iş görevleri ile sorumluluk yüklemesi, kadınları ekonomik yaşamda aktif bir rol almaya teşvik etmektedir. Kadın girişimciliğinin önemine vurgu yapan bu sonuçlar, Koca (2016)’nın çalışmasında, özellikle kadınlara yönelik mesleki eğitimlerin girişimciliği desteklediği ve kadın istihdamına katkı sağladığı yönünde bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Ayrıca Adera ve Abdisa (2023), kırsal kesimde kadınların güçlendirilmesine yönelik finansal katılım programlarının oluşturulmasının kadınların gelirlerinde, satın alma gücünde, yaşam standartlarında ve aile rollerinde önemli ölçüde iyileşmeler sağladığını vurgulamaktadır. Benzer sonuçlar, Bektaş (2019) ve Göcen (2018)’in çalışmalarında da yer almaktadır.

4.2.4. Katılımcıların Proje Kapsamında Kurslara Katılım Motivasyonunu Güçlendiren Etken

Araştırmada, katılımcıların kurslara katılım motivasyonunu güçlendiren etkene yönelik elde edilen bulgular dört kategoride toplanmıştır.

Sosyal Sorumluluk ve Motivasyon: ADEM, sosyal sorumluluk ve motivasyon artışı, sosyal ilişkilerin gelişmesi ve sosyal refahın artmasında önemli olumlu sosyal etkilere sahiptir. Katılımcılardan bazıları kurslara katılma motivasyonunun meslek öğrenme ve gelir elde etme olduğunu belirtirken, katılımcıların birçoğu sosyal ilişkilerin hayata tutunmalarına sağladığı olumlu katkının onların motivasyonunu olumlu etkilediğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Arkadaşlarımız oluyor, onlarla aynı ortamda sadece arkadaş olması için gidiyorum. Sosyal motivasyon etkiliyor. Kooperatifleşirse çalışmayı düşünürüm. Okullar kapalıyken çocukların da yapabileceği kurslar açılıyor. En güzel tarafı çocuklarımızla birlikte gidebiliyor olmamız.” (K3, 38).

“Bana gelir getirmesi motivasyonum, ben tamam öğreniyorum, durumum daha iyi olsa keyfi giderim. Şimdi belki bir sorumluluğun olduğu için gelir getirsin diye bakıyorum. Ve çok güzel şeyler öğreniyorum. Çok güzel bir ortamı var, kafa dağıtıyorum, kendime güvenim yükseliyor.” (K5, 44).

Mesleki Eğitim ve Becerilerin Gelişimi: ADEM Projesi, kadınların iş gücüne katılımını destekleyen mesleki eğitim kurslarıyla sosyo-ekonomik ve kültürel bakımdan kadınların toplumsal ve bireysel gelişimine önemli katkı sağlamaktadır. Kurslar, mesleki eğitim ve becerilerin gelişiminin sağlanması, katılımcıların kişisel gelişimlerine, kendilerine olan güvenlerinin artmasına etki etmektedir.

“Okula devam edemedim, öyle olunca güzel bir işe girmek hayal oldu... Gençlik kalmadı, daha önce bir kursa kendim zaten gidemiyordum. Bu kurslar sayesinde yeni beceri kazanıyoruz. Sertifika da veriyorlar. Kaç yaşına geldim ama bu beni sanki üniversite mezunu oldum gibi mutlu ediyor...” (K7, 41)

“Daha önce okuyamadım ya bir kurs bitince başka bir kursa gitmek istiyorum. Daha çok kendime güvenim geldi.” (K5, 44)

Eğitim ve sertifika eksikliği gibi yetersizlikler çalışma yaşamına teşviki olumsuz etkilerken, kırsal alanda güvenceli işlerin yok denecek kadar az olması, kadınların ücretsiz bakım ve aile işlerinde yer almalarına neden olmaktadır. Mesleki ve beceri gelişimine yönelik eğitimler, kadınların güçlendirilmesinde önemli bir katalizör rolü oynamakta ve özellikle kırsal alanlarda iş fırsatlarına erişimini kolaylaştırmakta, karar verme becerilerini etkileyerek toplumsal ve ekonomik güçlendirmeye pozitif etki etmektedir (Tiwari ve Malati, 2023: 236).

Aile Ekonomisine Katkı: Kursların aile ekonomilerine katkı sağlama yönünde olumlu etkiye sahip olduğu değerlendirilmiştir. Katılımcılar sosyal yardımları temel olarak çocuk masraflarını karşılamak için kullandığını belirtmektedir. Projeden aldıkları sosyal yardım desteği ile kurslardan edindikleri beceriler doğrultusunda gelir etme imkânına sahip olduklarını ve aile ekonomisine destek sağladığını belirtmiştir. Katılımcıların maddi olarak özgürleşmesine bir kısım etki eden bu işlev, projenin kadınların ekonomik yaşama katılımını teşvik etmesi bakımından önemli bir sonuçtur.

“Kooperatifaçmayı düşünüyorlar işi destekliyorlar evde mantı yapıp satıyorum kooperatife mantı yapıp satarsın demişti. Kursa gitme amacımız sosyalleşmek maddi bir beklentimiz yok, sosyal bir faaliyet gibi görüyoruz.” (K1, 42).

“Sosyal yardım benim için şu an iyi, belli bir süreye kadar çalışmamam gerekiyor. Ayakta durmam için, kurslarda hayata tutunmanızı olumlu destekliyor onun için gidiyorum ve sosyal yardım kabul ediyorum ve kurslara gidiyorum.” (K2, 43).

Aile ve Sosyal İlişkilerde İyileşme: Katılımcıların görüşlerine bakıldığında, genel olarak kurslara katılımın temel amacının maddi bir beklenti olmadan sosyalleşmek olduğu vurgulanırken, kurslara katılımın duygusal ve psikolojik yönden olumlu etkileri, sosyal destek ve bilgi paylaşımı yoluyla ortaya çıkmaktadır. Kadınların bir araya gelerek yaptığı etkinlikler, birbirleriyle pozitif yönde etkileşim göstermelerine ve aile ilişkilerinin iyileşmesine katkı sağladığı görülmektedir.

“Bizi buraya teşvik eden bizimle ilgilenen kişiler, sürekli destekliyor, bazı sorunları çözüyor ama bizi burada tutuyor, yöneticilerin başarısı, kurum her yerde var ama sıradan değil, insan ilişkileri çok iyi, evde çocuklar okula gidince tek kaldım, boş durmaktansa kendime bir fayda olsun dedim.” (K7, 41).

“Ruhsal anlamda iyi geliyor. İki genç kız geldi, bilgisayarla kadın destekleri, kadın hakları gibi sunum yaptı, devlet böyle çalışmalar yapıyor diye, anlatan kızım seninle özel görüşelim dedi orada konuştuk ettik, artık bu yaştan sonra yalnız olduğum için hiss ediyorum. Sorumlu uzman hanım, bana çok destek oldu.” (K6, 68).

Özetle, katılımcılar ADEM kapsamındaki kurslarda, sosyal etkileşim bakımından önemli motivasyon kazanmakta, bu motivasyon aile ve sosyal ilişkilerinde iyileşmeye olumlu etki etmektedir.

4.3. Tartışma

Bu araştırmada elde edilen bulgular, literatürde kadın yoksulluğu, sosyal yardımların işlevi ve mesleki eğitim programlarının kadınların sosyal ve ekonomik yaşamlarına katkılarına ilişkin çalışmalarla önemli ölçüde örtüşmektedir. Nitekim kursların sosyal katılımı artırıcı, psiko-sosyal iyileşmeyi destekleyici ve kadınların özgüvenini geliştirici etkileri; Aydın ve Öztürk (2021a-b), Dama (2016), Ortakaya (2021) ile Reshi ve Sudra'nın (2023) çalışmalarında da benzer biçimde ortaya konulmuştur. Ekonomik katkılar açısından bakıldığında ise katılımcıların kurslarda edindikleri beceriler aracılığıyla üretim yapabilmeleri, kermeslerde

satış gerçekleştirebilmeleri ve küçük ölçekli de olsa aile bütçesine katkıda bulunmaları; Koca (2016) ile Tiwari ve Malati'nin (2023) mesleki eğitimlerin kadın girişimciliğini desteklediğini vurgulayan araştırmalarıyla benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde Adera ve Abdisa'nın (2023) çalışması da kırsal bölgelerde kadınların ekonomik güçlendirilmesine yönelik programların, sosyal yaşamda, aile içi ilişkilerde ve aile refahında gözlenen iyileşmelere olumlu katkılar sunduğunu göstermekte olup, araştırma bulgularını desteklemektedir. Bununla birlikte, sosyal yardımların kadınların temel ihtiyaçlarını karşılamada kısa vadede etkili olmakla beraber uzun vadede bağımlılık yaratma riski taşıdığı gözlemi; Başaran (2022) ile Özsoy ve Karataş'ın (2021) sosyal yardımların geçici bir rahatlama sağlamakla birlikte yoksulluğu kalıcı biçimde ortadan kaldırmadığını ortaya koyan bulgularıyla paralellik arz etmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bazı bulgular ise literatürdeki genel eğilimlerden ayrılmaktadır. Öncelikle, kırsal bir bölge olan Nallıhan'da kurslara katılım motivasyonunun yalnızca ekonomik kazanç sağlama değil, sosyalleşme, yalnızlık hissini azaltma ve psikolojik destek alma gibi nedenlerle de güçlü biçimde ilişkili olduğu görülmektedir. Bu durum, kent merkezlerinde yürütülen araştırmalarda (örneğin Achmad, 2023; Bektaş, 2019; Göcen, 2018 ve Piccoli, 2023) daha çok istihdam ve gelir yaratma odaklı bulgularla farklılık göstermektedir. Diğer yandan kurslara katılımın kadınların aile içi ilişkilerinde paylaşımı artırması ve aile huzuruna katkıda bulunması, özellikle boşanmış veya dul kadınlar açısından sosyal destek mekanizmasının güçlü bir işlev taşıdığını göstermektedir. Bu sonuç, daha çok ekonomik çıktıları odaklanan araştırmalardan farklı olarak, kırsal bağlamda ADEM kurslarının sosyal dayanışma ve duygusal iyileşme boyutunu öne çıkarmaktadır. Bu bulgular, kırsal bölgelerde kadın yoksulluğuna yönelik politikaların sadece ekonomik güçlenmeye odaklanmaması, aynı zamanda sosyal destek, psikolojik iyileşme ve toplumsal katılımı da kapsayacak ve aile refahına etki edecek biçimde çok boyutlu olarak tasarlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, ADEM Projesi kapsamında sağlanan sosyal yardımlar ile düzenlenen mesleki eğitim ve beceri kurslarının kadın yoksulluğunu önlemedeki etkisi nitel yöntem aracılığıyla incelenmiş; projenin ekonomik ve sosyal işlevleri ile aile refahına katkısı değerlendirilmiştir. "ADEM" Projesi, Ankara'nın Nallıhan, Haymana ve Çubuk ilçelerinde uygulanmakta olup ilk uygulama Nallıhan'da gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle araştırma alanı olarak Nallıhan ilçesinin seçilmesi uygun görülmüştür. 2024 yılı verilerine göre Nallıhan nüfusunun %49,82'sini erkekler, %50,18'ini ise kadınlar oluşturmakta olup toplam nüfus 26.488 kişidir. İlçede bulunan Çayırhan Termik Santrali en önemli kurumsal istihdam alanı olmakla birlikte, halkın temel geçim kaynağını kırsal alanda yaygın olarak sürdürülen tarımsal faaliyetler ile ipek iğne oyası, yün ayıklama ve yıkama işleri oluşturmaktadır (<https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152779/nallihan.html>). Yapılan görüşmelerde katılımcıların çoğunlukla gecekondu tarzı konutlarda, bir veya birden fazla haneden oluşan alt-üst soy aile bireyleriyle birlikte ikamet ettikleri; yoksulluk düzeylerinin yüksek ve sosyal yardımlara duyulan ihtiyaçlarının belirgin olduğu, çoğunun düzenli bir gelire sahip olmadığı, yapılan yardımları takip etmeye yetecek bilgi ve beceri düzeyine sahip olmadıkları ve SYDV uzmanlarının yönlendirmeleriyle fırsatlardan faydalanabildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, kadınların sosyal ve ekonomik hareketlilikleri büyük ölçüde geleneksel aile yapısının izin verdiği ölçüde gerçekleşmektedir.

Bulgular, katılımcıların projeden aldıkları teşvik primlerini çocuklarının ve ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullandıklarını göstermektedir. Katılımcılar, sosyal yardımların kesintiye uğraması ihtimalinden duydukları endişeyi sıklıkla dile getirmişlerdir. Diğer yandan, kadınların edindikleri beceriler aracılığıyla toplumsal katılımlarının ve yapabilirliklerinin önemli ölçüde arttığı anlaşılmaktadır. Nitekim kadınlar, mesleki kurslarda ürettikleri ürünleri sergi ve kermeslerde satışa sunarak gelir elde edebilmekte ve aile bütçelerine katkıda bulunabilmektedir. Araştırmanın gerçekleştirildiği ilçede istihdam olanakları oldukça sınırlı olup, çoğunlukla tarımsal faaliyetlerde günlük yevmiye ile çalışmaya dayanmaktadır. Bu nedenle kadınların kurslarda edindikleri becerilerle ürünlerini pazarlamaya yönelmeleri, onlara yerel ölçekte yeni bir ekonomik alan yaratmaktadır. Katılımcıların motivasyonunu güçlendiren unsurlar arasında, kurslardaki sosyal etkileşim ve paylaşımlar yoluyla artan özgüvenin yanı sıra sosyal ve aile yaşamlarında gözlenen psiko-sosyal

iyileşme öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Projenin ilçede uygulanmaya başlamasıyla düzenlenen mesleki kurs ve sosyal etkinliklerin, özellikle yoksulluk içinde yaşayan kadınların içinde bulundukları yoksulluk döngüsünün kırılmasına ve aile refahının artmasına katkı sağladığını ifade etmek mümkündür.

1980’li yıllardan itibaren dünya genelinde uygulamaya konulan neoliberal politikalar, işsizlik ve yoksulluk oranlarının artmasına neden olmuş; bu süreçte devletler ile uluslararası kuruluşlar, yoksullukla mücadelede yönelik çeşitli düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Kadın yoksulluğu konusunda yürütülen tartışmalar, bu olgunun bireysel sorumluluk çerçevesinde ele alınamayacağını; aksine, aile refahını da doğrudan etkileyen yapısal bir sorun olması nedeniyle devletlerin aktif sorumluluk üstlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, kadın yoksulluğunun önlenmesinde bölgesel projelerin etkinliğine dikkat çekmektedir. Günümüzde aile ve hanehalkı yapılarında yaşanan değişimler, devletin müdahalesinin azaldığı koşullarda kadın ve hanehalkı yoksulluğuyla mücadelede başarı oranının düşeceğini açıkça göstermektedir. Bu bağlamda ADEM merkezlerinin yerel düzeyde önemli bir işlev üstlendikleri söylenebilir. Bundan sonra uygulanacak kadınların sosyal katılımını artırmaya yönelik projelerin aile refahına katkısı göz önünde bulundurulmalı ve bu tür uygulamalar teşvik edilmelidir. Ayrıca kırsal bölgelerde kadın istihdamını destekleyen projelerin, bölgenin sosyo-ekonomik yapısına uygun iş alanları ile bütünleştirilmesinin; yöresel ekonomik değer taşıyan ürünlerin üretimi ve pazarlanmasına yönelik becerileri geliştirecek eğitimlerle desteklenmesinin projelerin etkinliğini artıracakı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- ACHMAD, W. (2023). Socially and Economically Vulnerable Women: Building Strategies to Move out of Poverty. Prisma Sains: *Jurnal Pengkajian Ilmu dan Pembelajaran Matematika dan IPA IKIP Mataram*, 11(2), 316-324.
- ADERA, A., & ABDİSA, L. T. (2023). Financial Inclusion and Women’s Economic Empowerment: Evidence from Ethiopia. *Cogent Economics & Finance*, 11(2), 2244864.
- ARABACI, R. Y. (2017). Yoksulluğun Kavramsal Çerçevesi. M.Ç. Özdemir ve E. İslamoğlu (Der.), *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk* içinde, (143-159). İstanbul: Seçkin Yayınları.
- ARABACI, R. Y. (2019). Dünya Bankasının Yeni Uluslararası Yoksulluk Sınırları ve Küresel Yoksulluğun Yeniden Değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 123-140.
- ARI, F. (2019). Krizler, Küresel Yoksulluk ve Kadın İstihdamı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). ŞEÜ, İAD, Bilecik.
- AYDIN, A. ve ÖZTÜRK, Ş. (2021a). Türkiye’nin Yoksullukla Mücadelesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Rolü; Pandemi Dönemi Örneği. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 6(1), 141-162.
- AYDIN, N., ÖZTÜRK, B. (2021b). Kadınların Sosyal Hayata Katılımında Mesleki Kursların Rolü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 55-74.
- BALTACI, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- BALTACI, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- BAŞARAN, K. (2022). Dönüşen Devletin Yeni Sosyal Politika Aracı: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(27), 259-275.
- BEKTAŞ, S. (2019). Kentte Kadınların Mesleki Eğitim Kurslarına Katılım Motivasyonları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 98-116.

- BOZGÖZ, M. G. (2022). Yoksulluk ve Kadın. D. Koca ve E. T. Karagöl (Ed.), *Kadın ve Sosyal Politika* içinde, (309-342). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- BUĞRA, A. ve KEYDER, Ç. (2003). *New Poverty and The Changing Welfare Regime of Turkey*, Ankara: UNDP.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (19. bs.). Ankara: Pegem Yayınları.
- CESUR, A. (2023). Yoksulluk Kavramı, Türleri, Nedenleri ve Yoksullukla İlgili Yaklaşımlar. S. Sarıbaş (Der.), *Küreselleşen Dünyada Sosyal Bilimler* içinde, (341-360). Ankara: Duvar Yayınları.
- CRESWELL, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı), (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- DAMA, N. (2016). *Türkiye’de Sosyal Yardımların Sosyal Refah Üzerindeki Etkisi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). AYBÜ SBE, Ankara.
- DAŞLI, Y. (2018). Yoksullukla Mücadele Aracı Olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 525-541.
- DAYIOĞLU, M. ve BAŞLEVENT, C. (2017). Türkiye’de Gelir Dağılımının ve Yoksulluğun Toplumsal Cinsiyet Boyutları (2. bs.). S. Dedeoğlu ve A. Y. Elveren (Der.), *Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın* içinde, (127-157). İstanbul: İletişim Yayınları.
- DURMAZ, Ş. (2016). İşgücü Piyasasında Kadınlar ve Karşılaştıkları Engeller. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, 2(3), 37-60.
- ERİKLİ, S. (2020). Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 39-59.
- ERSOY, G. ve KARŞIYAKALI, B. (2022). Küreselleşmenin Yoksulluk Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), 502-517.
- GÖCEN, C. (2018). Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılmadaki Yeri ve Uluslararası İstihdam Çabaları. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 2(2), 313-333.
- GÜL, H. ve GÜL, S. S. (2008a). Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürü Çalışmaları. N. Oktik (Der.), *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları* içinde (57-96). İzmir: Yakın Yayınevi.
- GÜL, H. ve GÜL, S. S. (2008b). Türkiye’de Yoksulluk, Yoksulluk Yardımları ve İstihdam. N. Oktik (Der.), *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları* içinde (361-396). İzmir: Yakın Yayınevi.
- ILO, World Employment and Social Outlook: Trends 2024, and For Recent Trends, ILO Global Wage Report 2024-25.
- KARADENİZ, H. K. (2017). Yoksulluğun Nedenleri (2. bs.). M. Ç. Özdemir ve E. İslamoğlu (Der.), *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk* içinde, (161-182). Ankara: Seçkin Yayınları.
- KARAGÖL, E. T. ve İPEK, E. (2019). Gelir Dağılımı ve Sosyal Yardımlar. E. T. Karagöl ve A. Develi (Der.), *Sosyal Politika Teori, Politika ve Uygulamalar* içinde (75-108). İzmit: Umuttepe Yayınları.
- KARASAR, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (31. bs.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- KAPLAN, H. (2019). *Türkiye’de Bölgesel Dengesizliklerin Giderilmesi ve Teşvik Tedbirlerinin Rolü ve Etkinliği* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). HÜ SBE, Ankara.
- KILINÇ, N. Ş. (2015). Küresel Eğilimler Çerçevesinde Kadın İstihdamı. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4-4(9), 120-135.
- KOCA, D. (2016). *Türkiye’de İstihdam Teşviklerinin Kadın İstihdamı Üzerindeki Etkileri: Nitel Bir Araştırma* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). AYBÜ SBE, Ankara.

- KORAY, M. (2020). *Sosyal Politika* (6. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- NEUMAN, W. L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri* (8. bs.). (Ö. Akkaya, Çev.), Cilt II. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- OKTİK, N. (2008). Yoksulluk Olgusuna Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşımlar. N. Oktik (Der.), *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları* içinde (21-56). İzmir: Yakın Yayınevi.
- ORTAKAYA, Ü. İ. (2021). *Türkiye’deki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) Çalışanlarının Sosyal Yardım Algısı: Bir Karma Yöntem Araştırması* (Yayınlanmış Doktora Tezi). AYBÜ SBE, Ankara.
- ORTAKAYA, Ü. İ. (2022). Türkiye’de Sosyal Yardımlar. A. Develi ve E. İpek (Der.), *Sosyal Politikayı Keşfetmek* içinde (48-68). Ankara: Nobel Yayınevi.
- ÖZSOY, D. ve KARAKAŞ, K. (2021). Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Sosyal Yardımlar. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 219-236.
- PALMER, T. G. (2017). *Refah Devletinden Sonra*. (B. Tartıcı, Çev.), İstanbul: Liber Plus.
- PICCOLI, L. (2023). Female Poverty and Intrahousehold Inequality in Transition Economies. *IZA World of Labor*.
- POLANYİ, K. (2021). *Büyük Dönüşüm*. (A. Buğra, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- RESHI, I. A., & SUDHA, T. (2023). The Gender Pay Gap and Its Impact on Women's Economic Empowerment. *Morfai Journal*, 3(1), 9-16.
- ŞENER, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*, 36(4), 51-67.
- TAŞĞIN, N. Ş. (2017). *Yoksulluk, İnsan Hakları ve Sosyal Hizmetler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- TIWARI, P., & MALATI, N. (2023). Role of Training in Women Empowerment: An Empirical Analysis: Women Empowerment. *Journal of Technical Education and Training*, 15(1), 234-245.
- TOWNSEND, P. (2006, December 6). What is Poverty? An Historical Perspective, What Is Poverty? Concepts and Measures (Ed. D. Ehrenpreis), *International Poverty Centre, Poverty in Focus*, UNDP. 8.01.2023 https://ipcig.org/publication/27339?language_content_entity=en adresinden erişildi.
- TÜİK, (2013). İşgücü İstatistikleri, 2013. 02.01.2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Isgucu-Istatistikleri-2013-16015> adresinden erişildi.
- TÜİK, (2024). İşgücü İstatistikleri, 2024. 26.05.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2024-54059> adresinden erişildi.
- YILDIRIM, Y. (2018). Kadın Yoksulluğuna Karşı Mücadelede Çeşitli Ülke Uygulamaları. *Researcher*, 6(1), 473-488.
- WALH, A. (2015). *Refah Devletinin Yükselişi ve Düşüşü*. (H. Ünal ve B. Öztürk, Çev.), İstanbul: H2O.
- https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_lm410/default/table?lang=en Erişim Tarihi: 26.05.2025.
- <https://www.aile.gov.tr/sygm/> Erişim Tarihi: 01.02.2024.
- <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152779/nallihan.html> Erişim Tarihi: 16.08.2025.

Yazarların Katkı Düzeyleri: Yazarlar çalışmaya eşit düzeyde katkıda bulunmuştur.

Etik Komite Onayı: Araştırma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurul Onayı (No: 240 Tarih: 22.11.2023) ile 25.12.2023-25.01.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Finansal Destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.